

Toelichting Richtlijnen instituten van diocesaan recht met hoofdzetel in Nederland

In maart 2015 werden afgekondigd: de *Richtlijnen voor het bestuur en beheer van de goederen van Diocesane Instituten van Gewijd Leven en Sociëteiten van Apostolisch Leven met de hoofdzetel in Nederland wanneer er geen leden meer zijn die deze taken kunnen vervullen vanwege het afnemend aantal of de gevorderde leeftijd*. Deze Richtlijnen werden in september 2022 aangepast.

De lange titel geeft precies aan waar het document over gaat:

- bestuur
- beheer van tijdelijke goederen
- van religieuze instituten en sociëteiten van apostolisch leven van diocesaan recht
- met de hoofdzetel in Nederland
- die te kampen hebben met afnemend ledental en hoge leeftijd van de leden

De Richtlijnen geven een beeld van hoe de Heilige Stoel de voltooiing van deze instituten ziet. In de eerste plaats gaan ze over het bestuur. Ze zijn uitgevaardigd als een correctie op een situatie waarin niet-leden van deze instituten bestuurlijke verantwoordelijkheid hadden gekregen. Het is duidelijk dat de Heilige Stoel eraan hecht dat alleen religieuzen en clerici eindverantwoordelijkheid mogen krijgen in religieuze instituten.

Naast het bestuur krijgt het beheer van tijdelijke goederen veel aandacht in de Richtlijnen. Hierbij krijgt het bisdom waar de hoofdzetel van het instituut gevestigd is, een grote rol toebedeeld. Het bisdom moet de grote lijnen bepalen, en is verantwoordelijk voor het toezicht. De algemene regel is: het vermogen van religieuze instituten is kerkelijk vermogen, en het moet zo veel mogelijk binnen de kerkelijke sfeer blijven. Wanneer het weggegeven wordt, moet dat, als het even kan, aan een kerkelijke instelling zijn.

De Richtlijnen gelden voor instituten van diocesaan recht waarvan de hoofdzetel in Nederland is gevestigd. De instituten die hun hoofdzetel in een ander land hebben, moeten, indien nodig, bestuurlijke hulp krijgen van hun generalaat.

Het invoeren van de Richtlijnen gebeurt op initiatief van het generaal kapittel. Wanneer het onmogelijk is om een econoom, raadsleden of een overste te kiezen, wendt het instituut zich tot de bisschop van de hoofdzetel om een voorziening te treffen. Het kan ook zijn dat de bisschop zelf het initiatief neemt. Dit kan als de noodzaak tot ingrijpen blijkt uit een visitatie van het instituut. De normale situatie is echter dat het algemeen kapittel van het instituut besluit om de Richtlijnen in te roepen.

In eerste instantie waren de Richtlijnen uitgevaardigd voor een experimentele fase van vijf jaar. Die liep af op 2 maart 2020. In het begin van dat jaar stuurde de KNR een evaluatie naar de CIVCSVA, maar de Congregatie drong erop aan dat de KNR samen met de bisschoppen een evaluatie zou opstellen. Het overleg daarover leidde tot een aanpassing van de Richtlijnen, die inging in september 2022. De aanpassing legt vooral accent op het charisma. Dit heeft een blijvende waarde, ook in de laatste fase van het bestaan van het instituut.